МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Львівський державний університет фізичної культури

Кафедра гуманітарних дисциплін

«**ЗАТВЕРДЖУЮ**»

Декан факультету туризму

_____доц. Холявка В. З.

«_____» _____ 2018 року

«ЕТИКА І ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА»

ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

підготовки бакалаврів

за спеціальністю:

017 – «Фізична культура і спорт»

кількість годин за навчальним планом

лекційних – 10

семінарських – 14

самостійна робота – 21

Львів - 2018

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: кафедрою гуманітарних дисциплін Львівського державного університету фізичної культури

Протокол № 1 від «31» серпня 2018року

Завідувач кафедри
гуманітарних дисциплін канд. іст. наук, професор_____(Полянський О. А.)

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Шиманова Ольга Володимирівна,
канд. політ. наук, доцент кафедри
гуманітарних дисциплін

РЕЦЕНЗЕНТИ: доцент кафедри теорії та історії політичної науки
Львівського національного університету імені Івана Франка,
канд. політ. наук Бунь Вікторія Вікторівна

доцент кафедри політології Львівського національного
університету імені Івана Франка, канд. політ. наук
Скочиляс Любомир Степанович

Обговорено та рекомендовано Вченою радою факультету туризму
Протокол № 1 від « » жовтня 2018 року
Голова Вченої ради факультету туризму_____ доц. В. З. Холявка

© Шиманова О. В., 2018 р.
©Львівський державний університет фізичної культури, 2018 р.

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни “Етика і професійна етика” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів за спеціальністю: 017 – «Фізична культура і спорт».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є мораль як форма індивідуальної та суспільної свідомості, загальні закономірності їх буття.

Міждисциплінарні зв’язки: Дисципліна тісно пов’язана з філософією та її основними розділами - онтологією (вченням про буття), гносеологією (теорією пізнання), аксіологією (вченням про цінності), праксеологією (вченням про буттєву практику людини).

Програма навчальної дисципліни складається з з одного змістового модуля:

1. Етика як наука про мораль. Основні етичні категорії. Етика спорту: завдання, проблеми, принципи.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Етика і професійна етика» є виявлення і розкриття основних проблем етики і етики спорту, характеристика базових етичних категорій, розгляд етапів еволюції суспільної моралі, етичних аспектів допінгу, комерціалізації і агресії у спорті.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Етика і професійна етика» є:

1. Аналіз основних морально-етичних проблем, пов’язаних з професійною діяльністю спортсменів.

2. Формування розуміння специфіки функціонування моралі в спорті.

3. Знайомство з основними нормативними документами, в яких відображені права та обов’язки учасників спортивного процесу в етичному контексті.

1. 3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні

знати:

1. Сутність та особливості етики, професійної етики, етики спорту та спортивної деонтології.
2. Що таке мораль та її специфіку на різних історичних етапах розвитку людства.
3. Основні трактування базових етичних категорій.

4. Види, принципи та кодекси професійної етики.
5. Структуру моралі та моральної свідомості.
6. Основні етичні проблеми сучасного спорту, умови їх виникнення, шляхи подолання.

вміти:

1. Оцінювати дії і події повсякденного життя з позицій добра і зла.
2. Використовувати принципи професійної етики в процесі своєї професійної діяльності.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 45 години/1,5 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Етика як наука про мораль. Основні етичні категорії. Етика спорту: завдання, проблеми, принципи

Теми та зміст занять

Тема 1. Предмет і завдання етики і професійної етики.

Походження термінів «етика» і «мораль», спільне та відмінне між ними. Предмет етики. Взаємозв'язок етики з онтологією, гносеологією, аксіологією, праксеологією, футурологією, естетикою, психологією, педагогікою, історією, етнографією, культурологією, мистецтвознавством, іншими науками, які досліджують буття людини. Основні функції етики.

Виникнення професійної етики. Основні принципи професійної етики («золоте правило моралі», справедливість розподілу ресурсів, виправлення етичних порушень і помилок, принципи максимуму і мінімуму прогресу, повага до інших, безконфліктність).

Теоретична та прикладна етика в структурі етичного знання. Причини виникнення професійної та прикладної етики. Проблеми і завдання лікарської, біомедичної, журналістської, економічної, інженерної, комп'ютерної, юридичної етики та етики менеджменту.

Кодекси професійної етики. Клятва Гіппократа. Етичний кодекс «Проктер енд Гембл». Етичний кодекс компанії «Кока-кола». Етичний кодекс туризму.

Тема 2. Мораль і моральна свідомість

Мораль – феномен природний чи надприродний? Різноманіття тлумачень сутності моралі. Співвідношення понять «мораль» і «моральність». Антиномічність та імперативність моралі. Моральна свідомість та моральна практика – структурні елементи моралі. Специфіка моральних відносин та моральної діяльності.

Концепції походження моралі. Суть релігійних, натуралістичних, соціально-історичних концепцій походження моралі.

Регулятивна, оцінно-імперативна, комунікативна, пізнавальна, виховна, орієнтувальна функції моралі.

Співвідношення моралі, звичаю, права, релігії і політики.

Поняття «моральна свідомість». Класична структура моральної свідомості. Почуття й емоції як первинні елементи моральної свідомості. Теорія моральних почуттів. Психологічний та ідеологічний, емоційно-почуттєвий та раціонально-теоретичний рівні моральної свідомості. Індивідуальна, групова та суспільна моральна свідомість.

Тема 3. Основні етапи історичного розвитку моралі

Мораль в первісному суспільстві. Кровноспоріднені відносини як організаційний та нормативний принцип родового суспільства. Антропоморфізм, анімізм, тотемізм, фетишизм, магія, ритуали, обряди і міфи як елементи моралі.

Мораль рабовласницького суспільства. Особливості відносин між рабовласниками і рабами. Моральні чесноти і вади вільних громадян рабовласницького суспільства.

Мораль Давньої Греції і Риму. Відмінності у моралі грецьких міст-держав. Вплив реформ в Афінах на гармонізацію моралі. Військова підготовка, жорстокість звичаїв, специфіка місцевих законів. Наділення вільних громадян високими моральними чеснотами та перебування рабів поза сферою моралі – характерні риси давньоримської моралі. Родина як базовий елемент давньоримського суспільства. Становий характер моралі. Вплив римського права та мораль.

Мораль феодального суспільства. Ознаки феодалізму. Піраміда відносин особистої залежності у феодальному суспільстві. Поява професійних етичних кодексів. Традиціоналізм, патерналізм та корпоративність – основні особливості середньовічної моралі. Специфіка дворянської моралі. Вплив релігії на мораль в період Середньовіччя.

Мораль епохи Відродження. Гуманістичні цінності та негативні сторони Ренесансу. Вплив реформації на духовне життя цього періоду.

Мораль буржуазного суспільства. Формування буржуазії як класу. Перебудова системи моральних цінностей, пов’язана з встановленням капіталістичних відносин. Індивідуалізм як ключова ознака буржуазної моралі. Тенденції розвитку буржуазної моралі.

Комуністична мораль як ідеологічна конструкція. Відданість справі комунізму, патріотизм, соціалістичний інтернаціоналізм, сумлінна праця на благо суспільства, усвідомлення громадянського обов'язку, нетерпимість до порушень суспільних норм – найвищі вимоги комуністичної моралі.

Соціологічний, неопозитивістський, екзистенціальний підходи в етичних теоріях к. XIX-п. XX ст.

Тема 4. Загальнообов'язкові та особові форми вираження моральної вимоги

Моральна вимога – найпростіший елемент морального феномену. Спільні ознаки всіх виявів моральних вимог. Загальнообов'язкові форми вираження моральної вимоги – моральна норма, моральна якість, моральний принцип, моральний ідеал, моральні цінності. Моральна норма як найпростіший вид моральної вимоги. Моральні чесноти та моральні вади як результатом виявлення необхідних і загальних ознак стійких позитивних та негативних моральних якостей людини. Моральний ідеал як пошук досконалості. Властивості моральних цінностей. Ієрархія моральних цінностей.

Особові (суб'єктні) форми вираження моральних вимог - обов'язок, відповідальність, сором, гордість, честь, гідність, совість.

Добро і зло – найзагальніші моральні оцінки. Концепції добра і зла. Відносне добро. Взаємозв'язок добра і зла. Протоформи зла.

Тема 5. Людина у пошуках сенсу життя

Поняття «сенс життя». Проблема місця, ролі, призначення людини у світі. Ототожнення сенсу життя з метою, яку ставить собі індивід.

Моделі сенсу життя на основі змісту загальнолюдських цінностей: гедонізм (сенс життя в отриманні максимальної кількості насолод), евдемонізм (сенс життя в тому, щоб бути щасливим), утилітаризм (сенс життя зводиться до отримання особистої користі і вигоди), прагматизм (сенс життя в багатстві, володінні матеріальними цінностями, комфорті та престижі), корпоративізм (сенс життя пов'язаний з спільністю інтересів обмеженої групи людей, що переслідує приватні інтереси), перфекціонізм (сенс життя в постійному самовдосконаленні), гуманізм (сенс життя

пов’язують із служінням іншим людям, повагою до людської гідності і з турботою про благо людей).

Тема 6. Справедливість

Справедливість. Міфологічні уявлення про справедливість. Принципи справедливості в моральних заповідях. Справедливість і обов’язок. Критерії уявлень про справедливість.

Справедливість на ранніх етапах розвитку суспільної свідомості. Геракліт, піфагорійці, Демокріт та софісти про справедливість. Критика софістів Сократом. Справедлива держава Платона. «Геометрична» та «арифметична» рівність. Розподільча та зрівняльна справедливість в Аристотеля. Умови справедливого. Концепція динамічної справедливості Епікура. Трактування справедливості Цицероном. Християнство про справедливість Бога. Соціальна справедливість у марксизмі.

Концепції справедливості. Егалітарна, ліберальна, демократична, елітарна концепції справедливості. Справедливість у розумінні Дж. Ролза, її базові принципи. Поняття соціальної справедливості.

Справедливість як різновидовий концепт. Види справедливості.

Тема 7. Спорт як соціально-ціннісна система

Аксіологія – філософське вчення про цінності. Цінність як властивість суспільних явищ, процесів, предметів, призначених задовольняти певні потреби соціальних суб’єктів (людини, колективу, суспільства).

Класифікація цінностей: за об'єктивними характеристиками явищ (матеріальні, духовні); за суб'єктами (цінності суспільства, народу, нації, соціальної спільності, політичної партії, колективу, індивіда); за типами потреб (інтересів) суб'єктів (економічні, політичні, моральні, релігійні, естетичні тощо). Поділяють цінності на термінальні (цінності мети), до яких люди прагнуть заради них самих (краса природи, мистецтво, творчість, кохання, дружба, самореалізація, служіння Богу, служіння своєму народу, Батьківщині) та інструментальні (цінності засоби), за допомогою яких

можна реалізувати матеріальні, духовні цінності (вихованість, дисциплінованість, незалежність, працелюбство, сміливість, чесність, терпимість, тверда чи сильна воля).

Моральні цінності як форми вираження моральних вимог: норми і принципи моралі, моральні ідеали, поняття добра, справедливості, честі, гідності, обов'язку, життя людини, її моральні якості, моральні характеристики вчинків, діяльності та стосунків.

Моральні цінності у спорті.

Моральний вибір. Свобода морального вибору.

Моральні конфлікти, їх сутність, різновиди і шляхи подолання.

Спорт і девіантна поведінка: особливості взаємовпливу.

Тема 8. Спортивна деонтологія

Деонтологічна етика. Етика система І. Канта. Домінація практичного розуму над теоретичним. Мораль як внутрішній механізм людських прагнень. Моральність як добровільне самопідпорядкування обов’язку. Поняття автономної доброї волі. Формули категоричного імперативу: 1. «Чини так, щоб максима твоєї волі могла у той самий час мати силу принципу загального законодавства». 2. «Вчиняй так, щоб ти завжди ставився до людства й у своїй особі, і в особі будь-кого іншого так, як до мети, і ніколи не ставився би до нього лише як до засобу». 3. «Волю кожної розумної істоти слід розуміти як стверджувальні загальні закони».

Спортивна деонтологія як сукупність етичних норм виконання тренерами своїх професійних обов’язків.

Деонтологічні принципи в системі принципів спортивної підготовки. Стратегічні, тактичні та регулюючі принципи спортивної підготовки та їх особливості. Принципи правдивості, цілісності, гідності і автономії особи в спортивній деонтології.

Тема 9. Етичні проблеми сучасного спорту

Поняття, специфіка і проблеми професійної спортивної етики. Співвідношення суспільної і професійної моралі. Громадська думка і групова громадська думка. Вищі цінності в системах суспільної моралі і професійної спортивної етики. Шанобливе

ставлення до партнерів, дотримання корпоративної честі, солідарність як основи спортивної етики.

Класифікація спортсменів з огляду на їх ставлення до завдань підготовки. Зміна традиційної «системи покарань і заохочень» у спорті. Комерціалізація спорту. Проблема псевдопрофесіоналізму.

Чесні гра як базова засада спортивної діяльності. Походження «Fair play». Ідея «чесної гри» в олімпійській філософії. Різниця цілей у «спорті вищих досягнень» і «спорті для всіх». М. Я. Сараф про формальну і неформальну «чесну гру».

Проблема чистоти спорту. Теми Всесвітньої конференції з допінгу в спорті (2-4.02.1999 р., м. Лозанна). Основні положення Лозаннської декларації про допінг у спорті. Створення Всесвітнього Антидопінгового Агентства (ВАДА).

Спорт як регулятор конфліктів і агресії в сучасному світі. Агресивність у спорті – необхідність чи вимога часу? Агресія в теорії катарсису. Пасивна спортивна зацікавленість та її особливості.

Тема 10. Накази, інструкції і нормативні документи як джерело деонтологічних нормативів у спорті

Обов’язок як ставлення особистості до суспільства. Професійний обов’язок як ставлення до роботи. Професійна честь як відображення гідності й авторитету людини, що займається певною діяльністю. Професійна гордість як почуття пов’язане з переживанням людиною своїх професійних успіхів.

Професійний обов’язок учасників спортивного процесу, його етична складова.

Загальні нормативні документи: моральний аспект регуляції відносин учасників спортивного процесу.

Галузеві нормативні документи: деонтологічний аспект.

4. Засоби діагностики успішності навчання: поточний контроль, модульні контрольні роботи

Змістовий модуль №1	**100**
Т.1-Т.10	
100	

Модуль	**І модуль**
семінарське заняття (відповіді, доповнення, повідомлення, тести)	0 – 5 (10 х 5 = 50 б.)
К. М. К. Р.	30 б.
Конспект самопідготовки Словник Есе Реферат	5 б. 5 б. 5 б. 5 б.

Т. – теми змістового модуля.

0 – задовільно; 0, 5 – задовільно; 1 – добре; 1,5 – відмінно.

5. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік